

BEMORLARDA NEVROTİK HOLATLAR TAHLILI

Dursunov Sardor Axmat o'g'li

*Toshkent Tibbiyot Akademiyasi pedagogika va psixologiya kafedrasida asistent
o'qituvchi*

Anorboyeva Sevinch

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi davolash ishi 2-kurs talabasi

Annotsatsiya: *Mazkur ilmiy ishda tibbiyot sohasida eng ko'p uchrovchi nevroitik holatlarning empirik tahlilining boqshqa tibbiy kasalliklarda uchrashi va differensiyalash jarayoning zaruratini o'rganishga bag'ishlangan.*

Kalit so'zlar: *Nevrozning xususiyatlari, nevrozning belgilari, nevrozlarning turlari, neurasteniya (astenik nevroz), obsesif-kompulsiv buzilish, isteriya, nevroitik holatning sabablari, psixoprofilaktika, davolash jarayoni.*

Abstract: *In this scientific work, the empirical analysis of the most common neurotic conditions in the field of medicine is devoted to the study of the necessity of the meeting and differentiation process in other medical diseases.*

Keywords: *features of neurosis, symptoms of neurosis, types of neuroses, neurasthenia (asthenic neurosis), obsessive-compulsive disorder, causes of hysteria, neurotic condition, prevention and treatment*

Psixiatrlar nevroz atamasini birinchi marta 19-asr o'rtalarida kelib chiqishi nevrologik deb hisoblangan simptomlarni tasniflash uchun ishlatgan; "psixo-" prefiksi bir necha o'n yillar o'tgach, ushbu kasalliklarning etiologiyasida ruhiy va hissiy omillar muhim ekanligi aniq bo'lgach qo'shildi. Endi atamalar bir-birining o'rnida ishlatiladi, ammo qisqaroq so'z ko'proq tarqalgan. Biroq, ikkala atama ham psixologik diagnostika uchun zarur bo'lgan aniqlikka ega emas va bu maqsadda ishlatilmaydi.

Har bir shifokor va hamshira o'z faoliyati davomida shunday bemorlarga duch keladiki, ularning butun klinik ko'rinishi yoki asosiy qismi nevroitik kasalliklar bilan bog'liqdir. Jismoniy yoki somatik kasalliklar, butunlay boshqa bir sabablarga ko'ra, allaqachon paydo bo'lgan nevroitik buzilishlar tufayli kelib chiqadi. Nevrotik buzilish-nevroz (nevr... asabiylik -uzoq davom etgan ruhiy iztiroblar natijasida nerv sistemasi faoliyatining buzilishidan kelib chiqadigan asabiy-ruhiy kasalliklardir. O'zaro yaqin va funksional ruhiy buzilishlar (nevrasteniya, isteriya, psixasteniya), emotsional yoki aqliy jihatdan toliqish natijasida, ko'pincha infeksiyon va boshqa kasalliklar ta'sirida yuzaga keladi. Nevrozlar ancha keng tarqalgan kasallik bo'lib, asosan, nerv sistemasi tug'ma yoki hayotda orttirilgan zaif kishilarda kuzatiladi. Nevrozlarda markaziy nerv sistemasida ham, ichki a'zolarida ham jiddiy organik o'zgarishlar bo'lmasada, bosh miyada kechadigan asosiy jarayonlar — qo'zg'alish va tormozlanish jarayonlarining o'z-aro munosabatlari buziladi.

Nevroz haqida kengroq ma'lumotga ega bo'lish maqsadida o'tgan asrda dastlabki tajribalar o'tkazildi. Tajribalarni ilk bor itlarda sinaldi (Patton, 1951; Broadhurst, 1961). Tajribadan so'ng nevroz haqida tor ma'noda tushuncha shakllandi. Hayvondagi nevroz odamnikiga o'xshasada, hayvondagi kabi keng ma'noda emas. Keyinchalik Gregori nevrozni noto'g'ri odat sifatida belgilaydi: "nevroz-bu odatdagi o'rganish jarayoni orqali ozmi-ko'pmi qat'iy va modifikatsiyaga chidamli yoki aniq hurmat bilan mos kelmaydigan odat" (1987) deya fikri bildirdirilgan. Nevrozlarning ichida ko'pincha o'ziga xos ruhiy kasalliklar (obsesyon- compulsion yani, majburiy irodamizga bog'liq bo'lmagan harakatlar, ortiqcha ovqatlanish, bulimiya, anoreksiya, depressiya va bq.)

Sovet olimlari tomonidan aniqlangan nevrozlarning turlari quyidagicha:

1. Neurasteniya (astenik nevroz),
2. Obsesif-kompulsiv buzilish
3. Isteriya

Psixologiyada nevrozik shaxs Shaxs modelining bir qismi sifatida salbiy emotsionallik (nevroziklik).

Eyzenk modelidagi nevrozik shaxs Temperament nazariyasini yaratuvchisi G. Eyzenk shaxsiyat xususiyatlarning og'irligiga uch o'lchovdagi: psixotizm, ekstraversiya va nevrozizmga bog'liq deb hisoblaydi. Ularning har biri kontinuumning (atrof-muhit, makon) oxiridir. Ekstraversiyaning qarama-qarshi qutbi introversiya, nevrozizmning teskarisi esa hissiy muvozanatdir. Psixotik davomiylikdan tashqari: psixologik patologiya va ijtimoiylashuv tushunchalari mavjud. Eysenck modeli shaxsiyatning to'rt turini ajratib turadi:

- ☒ melankolik (nevrozik va introvert);
- ☒ xolerik (nevrozik va ekstrovert);
- ☒ sanguine (ekstrovert va hissiy jihatdan muvozanatli odam);
- ☒ flegmatik (introvert va hissiy jihatdan muvozanatli odam).

Temperamentni tanlash mumkin emas - individual shaxsiy xususiyatlarning rivojlanishi asab tizimining faoliyatidagi farqlarga bog'liq: reaktiv yoki labil.

P. Kosta va R. Makkrayning besh faktorli modelidagi nevrozizm Nevrotiklik P. Kosta va R. Makkray tomonidan ishlab chiqilgan modeldagi shaxsiyatning asosiy tarkibiy qismidir. Bu salbiy his-tuyg'ularni boshdan kechirish tendentsiyasi va stressga yuqori sezuvchanlik bilan tavsiflanadi. Katta beshlikning boshqa elementlariga ekstraversiya, tajribaga ochiqlik, rozilik va vijdonlilik kiradi.

Ko'pchilik hissiy jihatdan muvozanatli odamlar Burkina-Fasoda (G'arbiy Afrikadagi davlat) yashaydi. Ekstraversiya bo'yicha Avstraliya, ochiqlik bo'yicha Rossiya, xushyoqish bo'yicha Hindiston, vijdonlilik bo'yicha Germaniya yetakchilik qilmoqda.

Nevrotik shaxs va ruhiy salomatlik Nevrotik shaxs va ruhiy kasalliklar o'rtasida kuchli o'zaro bog'liqlik mavjud. Nevrotiklar anksiyete buzilishi, depressiya va shizofreniya rivojlanishiga ko'proq moyil bo'ladi, nevrozik tabiat 16 yoshdan boshlab o'zini namoyon qiladi. Nevrotik xarakterga ega bo'lgan odamlar vahima buzilishi, fobiya va nevrozlardan aziyat chekishadi.

XULOSA. Har qanday kasallik qo'rquv, havotir, tashvish va boshqa qator salbiy his-tuyg'ular tug'diradi."Nevroz" tashxisini qo'yishda eng muhimi, ko'pincha klinikasida unga juda o'xshash psixiatrik, nevrologik va somatik kasalliklarning mavjudligini istisno qilishdir. Nevrozning umumiy qabul qilingan davolash usuli odatda psixoterapevtik va psixofarmakologik davolash kurslaridan iboratdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Amerika Psixiatriya Assotsiatsiyasi. "Psixik kasalliklar diagnostikasi va statistik qo'llanmasi", 4-nashr, matnni qayta ko'rib chiqish "2000. Vashington, DC: Muallif.
2. Pauls, Dovud. "Obsesif kompulsiv buzuqlikning genetikasi: dalillarni qayta ko'rib chiqish". Amerika Tibbiy Genetika jurnali 15 aprel 2008, 148: 133-139.
3. Rachman, Stanley. "Obsessiyalar, javobgarlik va aybdorlik". Behavior Research and Therapy Fevral 1993, 31: 149-154.
4. Saxena, Sanjaya va Rauch, Skott. "Funksional neyroimaging va obsesif-kompulsiv buzuqlikning neyroanatomiyasi". Shimoliy Amerika Psixiatriya Klinikasi 1 sentyabr 2000 yil, 23: 563-586.
5. Narmetova, Y. (2016). Tibbiyot muassasalarida faoliyat yurituvchi psixolog kadrlar tayyorlash muammolari.
6. Baxtiyarovna, S. D., Gavhar, G., & Jasmina, N. (2022). PEDAGOGIK FAOLIYATDA KREATIV YONDOSHUV. Scientific Impulse, 1(3), 385-388.
7. Abdusamatov, H. (2022). PSYCHOLOGICAL SCIENCES. CUTTING EDGE-SCIENCE.
8. Abdusamatov, H. (2022). SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF CHILDREN OF MIGRANT FAMILIES.
9. Абдусаматов, Х. (2022). ИСЛОМ ДИНИДА ОИЛАВИЙ МУНОСАБАТЛАР БУЗИЛИШНИНГ ПСИХОЛОГИК ТАЛҚИНИ. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIIY JURNALI, 327-329.
10. Нуралиева, Д., & Абдусаматов, Х. (2021). Ajralish arafasidagi oilalarga psixologik xizmat ko'rsatishning ijtimoiy psixologik xususiyatlari. Общество и инновации, 2(10/S), 493-498.
11. Abdusamatov, H. (2019). SOCIAL PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF EXTRAMARITAL RELATIONS. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(2).
12. Abdusamatov, H., & QURBANOVA, M. (2022). Some social and psychological advice for families who have been destroyed. In Conference Zone (pp. 22-24).
13. Dursunov, S. (2023). ОИЛАВИЙ ИНҚИРОЗЛАР ВА ПСИХОТЕРАПИЯ ЙЎНАЛИШНИНГ АСОСЛАРИ.
14. Dursunov, S. (2022). TRIKOFAGIYA TURLARIDA KUZATILADIGAN SHAXS XUSUSIYATALARI VA MOYILLIKLARINI ANIQLASH. PEDAGOG, 1(4), 63-65.

15. Нарметова, Ю. (2014). Депрессия-психосоматик касалликларнинг предиктори сифатида. Scienceweb academic papers collection.
16. Нарметова, Ю. К. (2023). ВИДЫ ПСИХОСОМАТИЧЕСКИХ РАССТРОЙСТВ И ИХ ХАРАКТЕРИСТИКА У ДЕТЕЙ. Gospodarka i Innowacje., 33, 221-224.
17. Zarnigor, N. (2022). RAHBAR PSIXOLOGIYASI VA UNING MENNATIGA QO'YILADIGAN TALABLAR. INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 2(24), 121-125.
18. Назарова, З. (2023). ПСИХОСОМАТИК КАСАЛЛИКЛАРДА ПСИХОКОРРЕКЦИЯ ВА ПСИХОПРОФИЛАКТИКА УСУЛЛАРИ. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(6), 268-272.
19. Olimjonova, Z. B. Q. (2022). МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ YOSHIDAGI BOLALAR EMOTSIONAL SOHASI PSIXOFIZIOLOGIYASINING ASOSIY XUSUSIYATLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(5), 311-315.